

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA THƯ VIỆN – THÔNG TIN

THỰC TRẠNG XÂY DỰNG THƯ VIỆN SỐ
TẠI THƯ VIỆN TẠ QUANG BỬU
TRƯỜNG ĐẠI HỌC HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

GIẢNG VIÊN HƯỚNG DẪN : TH.S. NGUYỄN VĂN THIÊN
SINH VIÊN THỰC HIỆN : NGUYỄN THỊ OANH
LỚP : TV 42B

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành khóa luận này, em xin tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới thầy giáo Th.s Nguyễn Văn Thiên – Phó Trưởng khoa phụ trách khoa Thư viện – Thông tin, đã tận tình hướng dẫn trong suốt quá trình làm khóa luận.

Em xin chân thành cảm ơn quý thầy, cô trong khoa Thư viện – Thông tin, trường Đại học Văn hóa Hà Nội đã tận tình truyền đạt kiến thức trong suốt 4 năm học tập. Với vốn kiến thức thu được trong quá trình học không chỉ là nền tảng trong quá trình nghiên cứu khóa luận mà còn là hành trang quý báu để em bước vào tương lai một cách vững chắc và tự tin.

Đây là một đề tài mới nên trong quá trình thực hiện, em không thể tránh khỏi những thiếu sót vì vậy em rất mong nhận được những đóng góp quý báu của thầy cô và các bạn.

Em xin chân thành cảm ơn!

Sinh viên

Nguyễn Thị Oanh

MỤC LỤC

LỜI CẢM ƠN	1
MỤC LỤC.....	3
DANH MỤC CHỮ CÁI VIẾT TẮT.....	6
DANH MỤC BẢNG BIỂU	7
DANH MỤC HÌNH VẼ.....	8
MỞ ĐẦU.....	1
Chương 1: THƯ VIỆN SỐ TRONG HOẠT ĐỘNG CỦA TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI.....	6
1.1. Thư viện số	6
1.1.1. Khái niệm	6
1.1.2. Cấu trúc thư viện số.....	8
1.1.2.1. Hạ tầng Công nghệ thông tin.....	9
1.1.2.2. Tài nguyên thông tin số.....	13
1.1.2.3. Nguồn nhân lực	15
1.1. Vai trò của thư viện số trong hoạt động của trường ĐHBK HN.....	16
1.2.1. Khái quát về trường ĐHBK HN.....	16
1.2.1.1. Quá trình hình thành và phát triển.....	16
1.2.1.2. Chức năng, nhiệm vụ của Thư viện	17
1.2.1.3. Nguồn nhân lực của thư viện	18
1.2.1.4. Người dùng tin và nhu cầu tin.....	19

1.2.2. Ý nghĩa của Thư viện số tại trường ĐHBK HN.	23
Chương 2: THỰC TRẠNG XÂY DỰNG THƯ VIỆN SỐ TẠI THƯ VIỆN TẠ QUANG BỬU TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI	26
2.1. Hạ tầng Công nghệ thông tin	26
2.1.1. Phần cứng	26
2.1.2. Phần mềm	28
2.1.3. Hệ thống mạng	31
2.2. Tài nguyên số	33
2.2.1. Quy mô của các bộ sưu tập	33
2.2.2. Tổ chức thông tin trong các bộ sưu tập số	34
2.2.2.1. Khổ mẫu biên mục	34
2.2.2.2. Các chuẩn khác	41
2.2.2.3. Quy trình biên mục	46
2.2.2.4. Chất lượng công tác biên mục	57
2.3. Bản quyền và quản trị người dùng tin	62
2.3.1. Bản quyền	62
2.3.2. Quản trị người dùng tin	63
2.4. Nguồn nhân lực xây dựng thư viện số	67
2.5. Hiệu quả của thư viện số trong việc cung cấp thông tin cho người dùng....	69
Chương 3: NHẬN XÉT VÀ ĐỀ XUẤT MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ HOẠT ĐỘNG CỦA THƯ VIỆN SỐ TẠI THƯ VIỆN TẠ QUANG BỬU TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI	74

3.1. Nhận xét	74
3.1.1. Ưu điểm.....	74
3.1.2. Nhược điểm.....	75
3.1.3. Nguyên nhân	76
3.2. Đề xuất một số giải pháp nâng cao hiệu quả hoạt động của thư viện số tại TV TQB trường ĐHBK HN trường Đại học Bách khoa Hà Nội	76
3.2.1. Tăng cường quy mô của các bộ sưu tập số	76
3.2.2. Nâng cao trình độ cho cán bộ.....	78
3.2.3. Tăng cường đầu tư hạ tầng CNTT	79
3.3.4. Đào tạo người dùng tin.....	82
3.2.5. Hợp tác với các thư viện	83
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	87
PHỤ LỤC	1

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài.

Thư viện trường đại học có vai trò hết sức quan trọng là nơi cung cấp tài liệu phục vụ học tập cho sinh viên, do đó mà người ta gọi thư viện như là “giảng đường thứ 2”, và là “ người thầy thứ hai” của đông đảo sinh viên trong suốt quá trình học tập. Thông qua các dịch vụ cung cấp thông tin, thư viện trường đại học đã góp phần đáng kể vào việc nâng cao chất lượng giảng dạy, nghiên cứu khoa học của đội ngũ giảng viên, góp phần đáng kể vào việc nâng cao chất lượng giảng dạy, nghiên cứu khoa học của đội ngũ giảng viên, góp phần tích cực vào việc chuyển giao công nghệ.

Xã hội ngày càng phát triển vai trò thư viện càng to lớn. Để hoàn thành tốt nhiệm vụ của mình thư viện phải không ngừng phấn đấu, thay đổi phương thức hoạt động để phù hợp với xu thế chung. Thực tế cho thấy: hiện tượng sự bùng nổ thông tin, cuộc cách mạng công nghệ thông tin và truyền thông, nhu cầu người dùng tin ngày càng cao dẫn tới sự thay đổi chất lượng và số lượng các tài nguyên thông tin, giá cả tài liệu ngày càng tăng trong khi đó ngân sách nhà nước cung cấp cho thư viện ngày càng eo hẹp đã dẫn tới nhiều sự thay đổi về phương thức cung cấp tài liệu.

Cùng với đó sự thay đổi phương pháp học tập, chuyển sang đào tạo theo học tín chỉ lấy người học làm trung tâm, đòi hỏi sinh viên cần phải tham khảo một lượng tài liệu khá lớn.

Thư viện Tạ Quang Bửu trường Đại học Bách Khoa Hà Nội (TV TQB trường ĐHBK HN) được thành lập ngay sau khi nhà trường được thành lập. Cùng với sự lớn mạnh của trường, thư viện đã không ngừng phát triển. TV TQB trường ĐHBK HN hiện đại lớn nhất trong các thư viện trường đại học. TV TQB trường ĐHBK HN không chỉ trở thành trung tâm đào tạo nghiên

cứu khoa học, chuyên giao công nghệ lớn mà còn trở thành trung tâm thông tin lớn hiện đại phục vụ được đông đảo nhu cầu sinh viên.

Ngày nay, thư viện số (TVS) vẫn còn là khái niệm mới tại Việt Nam. Xây dựng và phát triển thư viện số còn gặp nhiều khó khăn, trong khi đó TV TQB trường ĐHBK HN đã tiến hành xây dựng thư viện số đi vào hoạt động để giải quyết nhu cầu tìm kiếm thông tin càng nhiều của sinh viên.

Nhận thấy được lợi ích và tầm quan trọng mà thư viện số mang lại em tiến hành tìm hiểu đề tài: "Thực trạng xây dựng thư viện số tại Thư viện Tạ Quang Bửu trường Đại học Bách Khoa Hà Nội".

2. Tình hình nghiên cứu thư viện số Việt Nam hiện nay.

Theo hướng nghiên cứu của đề tài trong đã có một số công trình nghiên cứu mang tính ứng dụng, điều tra nghiên cứu thực tiễn tại một số cơ quan thông tin thư viện cụ thể như sau [4]:

❖ Các luận văn cao học:

– Các luận văn cao học đề cập đến vấn đề số hóa tài liệu từ năm 2000 đến nay, gồm có:

+ “Nghiên cứu xây dựng và quản lý nguồn tài nguyên số nội sinh tại trung tâm Thông tin Khoa học và Công nghệ Quốc gia” của Phạm Văn Hùng năm 2009.

+ “Phát triển nguồn tài liệu số hóa toàn văn tại thư viện trường Đại học Hà Nội” của Lê Thị Vân Nga năm 2009.

+ “Nghiên cứu việc tạo lập, khai thác và bảo quản tài liệu tại Thư viện Quốc gia Việt Nam” của Vũ Nguyệt Mai năm 2009.

❖ Một số bài viết được đăng trên tạp chí chuyên ngành thông tin – thư viện như:

+ Nguyễn Hữu Hùng (2006), vấn đề phát triển và chia sẻ nguồn lực thông tin số hóa tại Việt Nam, Thông tin tư liệu, số 1, Tr 5-10.

+ Vũ Thị Nha (2008), Vài thách thức đối với Thư viện số và những chiến lược đối phó, Thư viện Việt Nam, số 2, Tr.19-24.

+ Nguyễn Hoàng Sơn (2011), Thư viện số: hai thập kỷ phát triển trên thế giới bài học kinh nghiệm và định hướng phát triển cho Việt Nam, Thông tin và Tư liệu, số 2, Tr 2-20.

+ Lê Đức Thắng (2009), Quy trình tổ chức số hóa tài liệu thư viện, Thư viện Việt Nam, số 3, tr 24-30.

+ Đỗ Như Thơ, Trần Đức Trung (2011), Số hóa và hệ thống Kirtas, Thông tin Tư liệu, số 2, tr 24-27.

❖ Một số hội thảo, hội nghị về thư viện số đã được tổ chức:

– Các hội nghị:

+ Hội nghị quốc tế về Thư viện chủ đề: Thư viện Việt Nam hội nhập và phát triển từ ngày 28-30/8/2006, tại Thành phố HCM.

+ Hội nghị quốc tế về TVS Châu Á, tổ chức tại Hà Nội từ 10-13/12/2007 với chủ đề “ Thư viện số châu Á”.

+ Các hội thảo:

+ Hội thảo “Xây dựng và phát triển nguồn học liệu phục vụ đào tạo và nghiên cứu khoa học” từ tháng 8-9/8/2007 tại Trường Đại học Đà Lạt.

+ Hội thảo “ tiếp cận xây dựng Thư viện số ở Việt Nam: Hiện trạng và vấn đề” vào ngày 18-19/10/2007 tại Hà Nội do Trung tâm Thông tin Khoa học và Công nghệ Quốc gia tổ chức...

Các hội thảo trên đã đề cập đến vấn đề liên quan đến xây dựng TVS như : Mô hình cấu trúc TVS/TVĐT; Lựa chọn phần mềm; Áp dụng các chuẩn;

Tình hình triển khai CSDL toàn văn và xây dựng TVS/TVĐT ở một số cơ quan thông tin thư viện; Các luận văn viết về nội dung thư viện số tại TV TQB trường ĐHBK HN:

+ “Tổ chức và khai thác tài liệu số tại TV TQB trường ĐHBK HN trường Đại học Bách Khoa Hà Nội” của Trần Thị Thanh Thủy năm 2012.

+ “Thư viện số trong các trường đại học” của

+ “Nghiên cứu ứng dụng chuẩn Dublin Core trong công tác biên mục tài liệu số tại TV TQB trường ĐHBK HN - Trường ĐHBK Hà Nội” của tác giả Đinh Thúy Quỳnh, TV TQB trường ĐHBK HN ĐHBKHN.

Như vậy, từ trước tới nay chưa một đề tài nào nghiên cứu đánh giá tổng thể thực trạng xây dựng thư viện số tại TV TQB trường ĐHBK HN cũng như đưa ra giải pháp nâng cao hiệu quả xây dựng thư viện số, Có thể khẳng định đề tài: “*Xây dựng thư viện số tại Thư viện Tạ Quang Bửu trường Đại học Bách Khoa Hà Nội*” là đề tài hoàn toàn mới, không trùng lặp với đề tài nghiên cứu nào.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

+ **Mục đích:**

- Đề tài tập trung nghiên cứu, khảo sát thực trạng xây dựng thư viện số tại TV TQB trường ĐHBK HN và đề xuất giải pháp hoàn thiện xây dựng thư viện số.

+ **Nhiệm vụ:**

- Hệ thống hóa các vấn đề cơ sở lý luận về thư viện số.
- Khảo sát thực trạng hoạt động xây dựng thư viện số.
- Đề xuất giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động thư viện số tại TV TQB trường ĐHBK HN.

4. Đối tượng nghiên cứu của đề tài

- Nghiên cứu thực trạng hoạt động xây dựng thư viện số.

5. Phạm vi nghiên cứu:

- Tại TV TQB trường ĐHBK HN trong giai đoạn hiện nay.

6. Phương pháp nghiên cứu:

- Phân tích, tổng hợp tài liệu.
- Điều tra, khảo sát bằng bảng hỏi.
- Phương pháp phỏng vấn.
- Khảo sát trên database.

7. Cấu trúc của đề tài:

Ngoài phần mở đầu, mục lục, danh mục từ viết tắt, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo, phụ lục, luận văn gồm 3 chương:

Chương 1: Thư viện số trong hoạt động của trường ĐHBK HN.

Chương 2: Thực trạng xây dựng thư viện số tại TV TQB trường ĐHBK HN.

Chương 3: Giải pháp nâng cao hiệu quả hoạt động xây dựng thư viện số tại TV TQB trường ĐHBK HN.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Công tác biên mục tài liệu số tại TV TQB trường ĐHBK HN – Trường Đại học Bách khoa Hà Nội/Nguyễn Vũ Diệu Thẩm.
2. Nghiên cứu xây dựng và quản lý nguồn tài nguyên số nội sinh tại Trung tâm khoa học và Công nghệ Quốc gia, Phạm Văn Hùng (2009), Đại học khoa học xã hội và nhân văn, Hà Nội.
3. Tài liệu số tại trung tâm thông tin – thư viện Đại học Quốc gia Hà Nội / Phạm Thị Thu, (2011).
4. Tổ chức và khai thác tài liệu số tại TV TQB trường ĐHBK HN – Trường Đại học Bách khoa Hà Nội/ Trần Thị Thanh Thủy năm 2012.
5. Tự động hóa hoạt động thư viện tại Trường Đại học Bách Khoa Hà Nội/ Trương Thị Mến.

Nguồn tài liệu Internet:

1. http://www.ted.com.vn/index.php?option=com_content&view=article&id=631:xay-dng-th-vin-in-t-va-vn-s-hoa-tai-liu-vit-nam&catid=109:th-vin-s&Itemid=581.
2. <http://gralib.hcmuns.edu.vn/bantin/bt206/bai1.pdf>.
3. <http://www.thuvientre.com/index.php/thu-vien-viet-nam.html>.
4. <http://www.hiendai.com.vn/ContentBrowser.aspx?mnuid=14&contentid=96>.
5. <http://www.lrc.ctu.edu.vn/bantin7/chuyen-de/22-chuyen-de/214-giai-phap-phan-trien-tai-nguen-so.html?tmpl=component&print=1&page=>.
6. <http://www.vjol.info/index.php/VJIAD/article/view/10037/9199>.
7. <http://www.lic.vnu.edu.vn/attachments/article/527/Tailieu%201.pdf>
8. <http://gralib.hcmuns.edu.vn/fesal/bantin803/bai5.pdf>.
9. <http://dnulib.edu.vn/index.php/vi/nghep-vu/68-thu-vien-dai-hoc-th-k-21>.

10. <http://nlv.gov.vn/nghip-vu-thu-vien/tong-quan-tinh-hinh-phat-trien-thu-vien-so-cac-truong-dai-hoc-australia-va-viet-nam.html>.
11. <http://vietnamlib.net/wp-content/uploads/2013/04/N.H.Son-H%E1%BB%99i-Ngh%E1%BB%8B-Th%C6%B0-Vi%E1%BB%87n-S%E1%BB%91-Ch%C3%A2u-%C3%81-2012.pdf>.
12. http://www.ted.com.vn/TED/2007/Download/The_gioi_thu_vien_so.pdf.
13. <http://www.diglib.org/about/dldefinition.htm>.
14. http://www2.unescobkk.org/elib/publications/ICTEIP/MODULE8%5CEIPICT_MOD8_ppt%5CEIPICT_MOD8_L1.pdf.
15. <http://nlv.gov.vn/gioi-thieu-chung/co-so-vat-chat-ha-tang-cntt.html>.
16. <http://vietnamlib.net/headlines/mot-so-luu-y-khi-xay-dung-ke-hoach-du-an-so-hoa-tai-lieu>.
17. http://ptit.edu.vn/wps/portal!/ut/p/c4/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3hLizBHd1cfIwN_MyM3A08vc2cXVx83LyMDE_2CbEdFANC9Imk!/?WCM_PORTLET=PC_7_98VAGEL2088LB0IBLF60OE1KH2000000_WCM&WCM_GLOBAL_CONTEXT=/wps/wcm/connect/TTTTV/TTTTV/NghiepVuTV/51thu-vien-so-trong-thoi-dai-qso-hoaq.
18. http://www.ted.com.vn/index.php?option=com_content&view=article&id=480:phat-trin-th-vin-s-trung-quc-va-hinh-thanh-th-th-s&catid=109:th-vin-s&Itemid=581.
19. http://ptit.edu.vn/wps/portal!/ut/p/c4/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3hLizBHd1cfIwN_MyM3A08vc2cXVx83LyMDE_2CbEdFANC9Imk!/?WCM_PORTLET=PC_7_98VAGEL2088LB0IBLF60OE1KH2000000_WCM&WCM_GLOBAL_CONTEXT=/wps/wcm/connect/TTTTV/TTTTV/NghiepVuTV/51thu-vien-so-trong-thoi-dai-qso-hoaq.

20. Chen H., Houston A.L. (1999), “Digital Libraries: Social issues and technological advances”, *Advanced in Computer*, 48, pp. 257-314.

21. http://www.ted.com.vn/index.php?option=com_content&view=article&id=474:gii-phap-xay-dng-cac-b-su-tp-s-phc-v-ao-to-nghien-cu&catid=109:th-vin-s&Itemid=581.

22. <http://gralib.hcmuns.edu.vn/bantin/bt512/Bai10.pdf>.

23. http://vietnamlib.net/wp-content/uploads/2011/07/thuvienso_nguyenhoangson1.pdf.

24. <http://dl.vnu.edu.vn/bitstream/11126/1370/1/02050000921.pdf>.